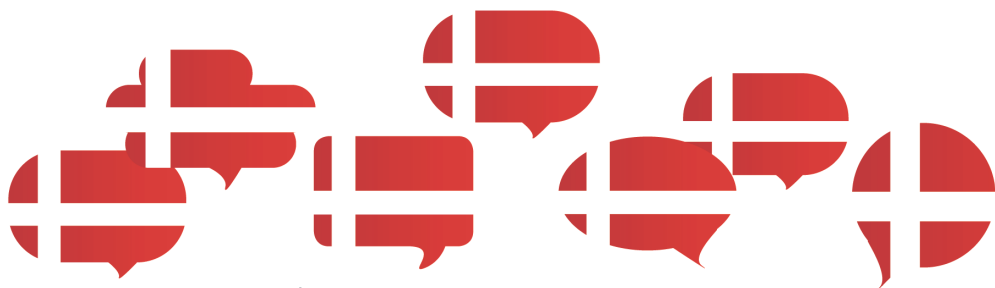

Institut für Qualitätsentwicklung
an Schulen Schleswig-Holstein
des Ministeriums für Bildung,
Wissenschaft und Kultur
des Landes Schleswig-Holstein

Dansk syd for grænsen: Skole med dansk møder dansk skole

11. - 13. årgang

www.iqsh.de

Impressum

Dansk syd for grænsen: Skole med dansk møder dansk skole

11. - 13. årgang

Herausgeber

Institut für Qualitätsentwicklung an Schulen
Schleswig-Holstein (IQSH)
des Ministeriums für Bildung, Wissenschaft und Kultur
des Landes Schleswig-Holstein
Dr. Maike Abshagen, stellvertretende Direktorin
Schreiberweg 5, 24119 Kronshagen
<http://www.iqsh.schleswig-holstein.de>
https://twitter.com/_IQSH

Bestellungen

T +49 (0)431 5403-148
F +49 (0)431 988-6230-200
publikationen@iqsh.landsh.de

Autorinnen und Autoren

Renate Jacob, Landesfachberaterin Dänisch, IQSH
Lena Prenzler, Fridtjof-Nansen-Schule Flensburg und IQSH

Gestaltung

GROA Verlagsgesellschaft mbH, Plön

Gestaltung Deckblatt

Meike Voigt Grafikdesign, Kiel

Bildquellen

cherstva, istockphoto.com
Fridtjof-Nansen-Schule Flensburg
Skolehistorisk Samling, Duborg-Skolen
GROA Verlagsgesellschaft mbH, Plön

Publikationsmanagement

Petra Haars, Stefanie Pape

Druck

xposeprint GmbH, Schweinfurt

© IQSH April 2019
Auflagenhöhe 1.000

Best.-Nr. 03/2019

Dansk syd for grænsen: Skole med dansk møder dansk skole

Et temahæfte til danskundervisningen i 11. – 13. årgang

Relateret til sprogfærdighedsniveauer B1 – B2
efter Den Fælles Europæiske Referenceramme for Sprog

FLENSBURG/
FLENSBORG

Vorwort

Dänisch hat in Schleswig-Holstein eine Doppelrolle als Minderheitensprache und Nachbarsprache. Basierend auf den Fachanforderungen kann im Landesteil Schleswig im Dänischunterricht der öffentlichen Schulen durch die Einrichtungen der dänischen Minderheit die unmittelbare Umgebung einbezogen werden, um beim Erlernen der Nachbarsprache sprachliche und kulturelle Einsichten zu gewinnen.

Ziel dieses Themenheftes als Unterrichtsmaterial ist es, die dänische Sprache, deren Verwendung an Schulen der dänischen Minderheit im Landesteil Schleswig und deren Vermittlung an öffentlichen Schulen in Schleswig-Holstein ins Zentrum zu stellen. Zudem soll es die regionale Sprachbewusstheit fördern sowie Informationen zum Verständnis des Miteinanders der Mehrheitsbevölkerung und der dänischen Minderheit liefern. Ein Jahrhundert nach der Entstehung der deutsch-dänischen Grenze durch Volksabstimmung stellt das Themenheft gleichzeitig einen Beitrag zum deutsch-dänischen kulturellen Freundschaftsjahr 2020 dar.

Der Inhalt ist durch Kooperation des Instituts für Qualitätsentwicklung an Schulen Schleswig-Holstein des Ministeriums für Bildung, Wissenschaft und Kultur des Landes Schleswig-Holstein (IQSH) und Dansk Skoleforening for Sydslesvig entstanden.

Der Druck wurde durch Projektmittel im Rahmen des 30-jährigen Jubiläums des Amtes des Minderheitenbeauftragten der schleswig-holsteinischen Landesregierung ermöglicht.

Großer Dank geht an die Beteiligten im Interview: Olaf Runz, Dansk Skoleforening for Sydslesvig, Tine Marie Nissen, Duborg-Skolen in Flensburg, und die Schülerinnen ihrer Oberstufenklasse, die sich für das Interview bereit erklärt hatten, sowie an die Oberstufenschülerinnen der Fridtjof-Nansen-Schule in Flensburg, die das Interview im Rahmen eines Unterrichtsprojektes im Dänischunterricht führten.

Das Themenheft ist für den fortgeschrittenen Dänischunterricht gedacht, insbesondere in der gymnasialen Oberstufe an allen Schularten. Mindestens das dritte Lernjahr Dänisch sollte erreicht sein, um damit zu arbeiten. Zur besseren Unterscheidung der Sprechenden sind die Beiträge der Schülerinnen der Fridtjof-Nansen-Schule kursiv gesetzt. Die Aufgaben stellen ein Angebot an Möglichkeiten zur Bearbeitung der Kapitel dar und sind je nach Schwerpunktsetzung vielfältig ergänzbar und vertiefbar.

God arbejdslyst med emnehæftet!

Grußwort

Liebe Schülerinnen, liebe Schüler,

ich freue mich, dass mit diesem Leseheft ein ganz besonderer „Unterrichtsstoff“ entstanden ist.

Ein Projekt wie dieses, bei dem es einerseits um die Vermittlung des Dänischen geht, andererseits aber darüber hinaus auch darum, gleichaltrige Schülerinnen und Schüler der dänischen Minderheit in unserem Land besser kennenzulernen, habe ich besonders gern gefördert.

Ich gratuliere den Mitwirkenden zu diesem gelungenen Leseheft und wünsche allen viel Freude am Lesen, Lernen und Entdecken.

Johannes Callsen

Der Beauftragte des Ministerpräsidenten

in Angelegenheiten nationaler Minderheiten und Volksgruppen,

Grenzlandarbeit und Niederdeutsch

Indhold

Indledende Information

Infoboks 1: Den dansk-tyske grænse 4

Skole med dansk møder dansk skole

1 Præsentation 6

Infoboks 2: Danske skoler i Sydslesvig 7

2 Dansk er for mig 8

Infoboks 3: Sprog i det dansk-tyske grænseland 11

3 Danmark er for mig 13

Infoboks 4: Elevambassadører 15

4 Danske og tyske skoler 16

Infoboks 5: Tyske skoler med dansk i *Schleswig-Holstein* 23

5 At være medlem i det danske mindretal 24

Infoboks 6: Det danske mindretal i Sydslesvig 26

6 Medier og organisationer 28

Infoboks 7: Nyheder fra Sydslesvig 31

7 Farvel og tak 32

Indledende information

Infoboks 1

Den dansk-tyske grænse

I 1920, efter Første Verdenskrig, blev den nuværende grænse mellem Danmark og Tyskland til ved en folkeafstemning. Med grænsedragningen opstod der også mindretal i befolkningen nord og syd for grænsen.

Historisk set deler den dansk-tyske grænse det gamle hertugdømme Slesvig, geografisk betegnet Sønderjylland, der fra middelalderen gik fra Kongeåen i nord til Ejderen i syd og var præget af flere sprog. Det gamle forsvarsværk Danevirke blev allerede grundlagt før året 500 som voldanlæg, der også sikrede handelsvejene.

Nu, i det 21. århundrede, et århundrede efter at den nuværende grænse blev trukket, anses det dansk-tyske grænseland som model for samlivet af kulturer i Europa. Det danske mindretal lever sammen med flertalsbefolkningen i landsdelen *Schleswig*, som er en del af det tyske forbundsland *Schleswig-Holstein* og det tyske mindretal gør det også i det tidligere Sønderjyllands Amt, den sydligste del af Danmark, der blev en del af Region Syddanmark i 2007. Mindretallene kalder den grænseoverskridende region stadigvæk for henholdsvis Sydslesvig og Nordslesvig.

Siden 1997 har der været politisk og kulturelt samarbejde i den grænseoverskridende Region Sønderjylland-Schleswig.

I forbindelse med EU's Schengen-samarbejde blev grænsekontrollen ved den dansk-tyske grænse ophævet i 2001.

Danmark indførte en midlertidig grænsekontrol i 2016.

I 2018 optog den tyske UNESCO-kommission samlivet mellem mindretallene og flertalsbefolkningen i det dansk-tyske grænseland på Tysklands liste over immaterielle kulturarv, og i 2019 blev modellen også nomineret i Danmark.

Opgaver:

- Find informationer om grænseovergangene mellem Danmark og Tyskland i dag. Er der kontroller ved grænsen? Beskriv dine erfaringer: Hvordan ser grænsen ud i dag? Kan man mærke grænsen, når man kører til Danmark?
- Find informationer om Region Sønderjylland-Schleswig.
- Grænsens historie: Find informationer om Danevirke. Find også informationer om grænseforskydninger i forbindelse med de to Slesvigske Krige i 1800-tallet.

Skole med dansk møder dansk skole

Præsentation

Hej, vi hedder Vivien, Alina und Nina. Vi er i 11. årgang på Fridtjof-Nansen-Schule i Flensborg, Gemeinschaftsschule mit Oberstufe. Vi har haft danskundervisning i 4 1/2 år. Da vi selv bor i nærheden af den danske grænse og ofte hører dansk i Flensborg, er vi meget interesseret i at få nogle informationer om dansk i det danske mindretal syd for grænsen. Derfor førte vi i december 2018 et interview med tre elever fra Duborg-Skolen i Flensborg og deres dansklærer og med en områdechef for Dansk Skoleforening for Sydslesvig.

Først bad vi vores interviewpartnere at præsentere sig.

10 **Nantke:** Hej, jeg hedder Nantke og jeg er 18 år gammel.

Laura: Hej, mit navn er Laura, jeg er 17 år gammel.

Lara: Jeg hedder Lara og jeg er også 17 år gammel.

Tine: Hej, mit navn er Tine. Jeg er dansklærer på Duborg-Skolen og underviser Lara, Laura og Nantkes klasse i faget dansk i 11. årgang. Duborg-Skolen er en af de to fællesskoler med gymnasial overbygning i Sydslesvig.

Olaf: Goddag, mit navn er Olaf. Jeg arbejder som områdechef for Dansk Skoleforening for Sydslesvig.

Nina: Kan du beskrive dit job?

20 **Olaf:** Jeg sidder i direktionen for Dansk Skoleforening som en af seks i alt. Der er jeg områdechef. Områdechef betyder, at jeg er ansvarlig for to fællesskoledistrikter og det er for mit vedkommende Duborg-Skolens og A. P. Møller Skolens fællesskolekreds. Det er vores to skoler med gymnasial overbygning.

25 Derudover har jeg en hel del andre opgaver. I første omgang betyder det, at jeg er øverste personaleansvarlig for alt, hvad der er af personale på Duborg-Skolen og på A. P. Møller Skolen og de skoler, der leverer elever til

disse skoler i syvende klasse. Det betyder, at jeg også er økonomiansvarlig for gymnasiedelen, altså 11. til 13. årgang. Det betyder også, at jeg har alt det politiske, især i forhold til undervisningsministeriet i Kiel, men også undervisningsministeriet og forskningsministeriet i København, samtidig med at jeg har kontakt med kredse og kommuner. Og også alt, hvad der hedder mindretalspolitik, hvor Skoleforeningen optræder. Og meget mere.

Infoboks 2 Danske skoler i Sydslesvig

Dansk Skoleforening for Sydslesvig driver skoler for det danske mindretal i Sydslesvig, som ikke er værdineutrale sprogskoler. Daginstitutionerne, skolerne og skolefritidsordninger skal føre børnene og eleverne ind i dansk sprog og kultur. Deres bevidsthed om samhørighed med den danske befolkningsdel i Sydslesvig og med Danmark skal fremmes. Samtidig er det skolernes opgave at forberede eleverne på et liv i det tyske samfund.

Skolerne er anerkendt i *Schleswig-Holstein* efter de for offentlige skoler gældende bestemmelser. De er underlagt tysk lovgivning, og eksaminerne er fuldt anerkendt både i Tyskland og i Danmark.

Sproget i foreningen og i dens skoler og institutioner er dansk. Når et barn optages i en af Skoleforeningens daginstitutioner eller skoler, forudsættes det, at mindst en af forældrene bliver medlem af Skoleforeningen. Medlemskabet i foreningen indebærer, at medlemmet bekender sig til det danske mindretal.

Opgaver:

- Kig på Dansk Skoleforening for Sydslesvigs hjemmeside. Hvor mange danske børnehaver og skoler findes der i Sydslesvig i dag? Hvor mange elever går i de danske skoler i Sydslesvig?
- Find informationer om Dansk Skoleforening for Sydslesvigs historie.

Dansk er for mig ...

Vivien: *Hvilken rolle spiller det danske sprog for dig?*

Nantke: Jeg taler tysk derhjemme. Men jeg bruger også danske ord derhjemme og mine forældre kan sagtens forstå det. Jeg taler bedre tysk end dansk. Men jeg synes, at dansk giver mig rigtig mange muligheder, også udenfor Sydslesvig og udenfor Danmark, fordi jeg kan kommunikere med andre folk fra Skandinavien, altså med nordmænd og med svenskere.

Lara: Ja, for mig spiller det danske sprog også en rigtig stor rolle, også derhjemme. Min far kommer fra Tyskland og min mor kommer fra Danmark, så vi snakker rimelig meget dansk derhjemme, men med min far snakker vi så tysk.

Olaf: Min hverdag foregår på dansk. Sådan har det været næsten hele mit liv. Jeg har også været tysk gift og fået børn med min tyske kone. Hun har lært sig dansk. Jeg har talt dansk med mine børn og hun har talt tysk med dem. Har I set festsalen i Duborg-Skolen? Har I set, hvad der står på talerstolen?

Vivien, Alina, Nina: Ja.

Olaf: Der står "Modersmaal er vort hjertesprog". Og dansk er mit modersmål, dansk er mit hjertesprog. Jeg fik min ældste søn i Freiburg, 1000 kilometer væk herfra, der var ingen, jeg kunne tale dansk med. Han blev født og jeg holdt det lille barn i mine arme og jeg talte dansk med ham. Jeg kunne virkelig ikke andet, selvom jeg talte tysk med alle dem, der var rundt omkring mig.

Laura: Det danske sprog spiller også en stor rolle for mig. Vi taler dansk hele tiden her på skolen. Men jeg er pæretysker. Så jeg snakker bare dansk i skolen. Men her taler jeg dansk med lærerne og med eleverne snakker jeg sydslesvigsk, altså lidt dansk og lidt tysk. Altså sådan en "Mischmasch".

Vivien: *Hvad betyder det at snakke sydslesvigsk?*

Lara: Det er, hvis man for eksempel snakker tysk og så pludselig bruger man et dansk ord, men rigtig dårlig udtalt.

Vivien: *Så det er noget, I gør for sjov?*

Nantke: Ja, de fleste gør. Det håber jeg i hvert fald.

Tine: Jeg har børn, der går i 7. og 10. klasse. De talte meget sydslesvigsk, også med deres legekammerater. Det er som om, at sproget, når de kommer i skole, glider over i rigtig dansk eller tysk. I børnehaven talte alle sydslesvigsk. Så kopierede børnene det. Sådan lærer de også børnesangene. De siger 35 alle stavelser meget tydeligt, for eksempel siger de dreng-e-ne.

Laura: Når vi snakker med danske elever her, så taler vi tysk og han eller hun dansk. Men der glider altid danske ord ind, også når vi snakker med tyskere, for eksempel ord, man i skolen kun har lært på dansk. Vi ved, hvad de hedder på tysk, men vi siger dem på dansk. 40

Nantke: Men vi kender rigtig mange fagbegreber ikke på tysk. Jeg kan huske en tysktime, hvor der var ingen, der vidste, hvad "enevælde" hed på tysk.

Laura, Lara: Hvad hedder det på tysk?

Nantke: *Absolutismus.*

Alle ler. 45

Laura: Vi siger heller ikke "*Jetzt haben wir Wirtschaft und Politik*". Vi siger altid "*Jetzt haben wir samfundsfag*".

Nina: **Så nogle gange snakker I sydslesvigsk, fordi I ikke kender ordene og andre gange er det bare for sjov?**

Nantke: Ja, fordi det er noget, man er vant til. 50

Tine: Men nogle gange er der også ord, hvor det tyske udtryk bare er bedre. Vi danskklærere diskuterer meget om vi skal rette udtryk som "Kan jeg låne din *stift*?" Det kan man ikke sige på dansk. Men problemet er bare, at der ikke findes et ord, der svarer til "*stift*" på dansk. Der ville du enten sige "blyant" eller "tuds" eller "kuglepen". Men når man beder om en "*stift*", så beder man jo bare om noget, der kan skrive. Og også "*bastle*"! Ordet bruger man om ting, hvor du ikke kan bruge "klippe/klistre". 55

Laura: Eller også "hygge" på tysk!

Alina: **Olaf, hvornår snakker du dansk eller tysk?**

Olaf: Der, hvor det er naturligt. Når jeg bevæger mig her i Flensborg, taler jeg som regel tysk. Så er der sommetider nogle, der lægger mærke til, at jeg taler dansk med min kone og så taler de dansk med mig og jeg taler dansk med dem. I arbejdssammenhænge taler jeg kun dansk, med mindre jeg taler med tyske kolleger. Men det volder ingen besvær. Derhjemme taler 60

65 vi dansk, men så har vi noget, som I sikkert har hørt hos andre tosprogede. Vi taler dansk og så kommer der lige pludselig en tysk frase eller et tysk ord ind. Jeg er funktionelt tosproget og kan bevæge mig i begge lande uden besvær. Tysk har jo fantastisk gode ord, der rammer lige plet.

Alina: *Hvilken rolle spiller det danske sprog i din hverdag og i din fremtid?*

70 **Nantke:** Jeg taler tysk derhjemme og dansk i skolen. Jeg tror, jeg blander sprogene sammen mange gange, især hvis jeg er sammen med venner, der også går på Duborg-Skolen eller der også taler dansk og tysk, altså sådan en blanding. Og i min fremtid kan jeg rigtig godt tænke mig at læse
75 på et universitet i Danmark.

Laura: Jeg vil også læse i Danmark. Det vidste jeg hele mit liv. Det var altid klart for mig, at jeg skal til Danmark efter min studentereksamen.

Lara: Det er det samme med mig.

Nina: *Hvorfor lærer I dansk? Lara, er det hos dig, fordi din mor er dansker eller har det en anden grund? Og hvad med jer andre?*

80 **Lara:** Jeg kommer oprindeligt fra Sydtyskland. Jeg lærte dansk i skolen i to år. Min far flyttede til Århus, hvor han lærte en kvinde at kende, der allerede havde børn. De kunne ikke snakke tysk sammen. Derfor var han nødt til at lære dansk.

85 **Laura:** Som sagt er jeg pæretysker. Mine forældre kan slet ikke snakke dansk. Da min storebror skulle i børnehaven, kunne mine forældre bedst lide den danske. Og de kunne lide forestillingen, at vi ville vokse op med et andet sprog. Min mor lærte lidt dansk. Hun kan forstå det, men hun kan ikke snakke dansk.

90 **Nantke:** Da mine forældre flyttede til Flensborg, vidste de ikke, at der var danske børnehaver og skoler her. Da min bror skulle starte i børnehaven, var der ingen ledige pladser her i de nærmeste børnehaver. Så fandt de ud af, at der var en dansk børnehave. Så derfor kom jeg også i en dansk børnehave. Og så fortsatte vi på danske skoler. Det var altså egentlig et
95 tilfælde.

Infoboks 3

Sprog i det dansk-tyske grænseland

I det dansk-tyske grænseland findes der mange sprog i mange varianter. Politisk anerkendte sprog i *Schleswig-Holstein* er tysk og regional- og mindretalssprogene dansk, nedertysk, nordfrisisk og romanes.

Nord for grænsen er dansk og mindretalssproget tysk anerkendte sprog. Dialekten sønderjysk er meget udbredt i det sydlige Jylland.

Dansk og tysk mødes i grænselandet

Rigsdansk er standardvarianten af det danske sprog. Der findes mange forskellige danske dialekter.

Højtysk (*Hochdeutsch*) er det overregionale sprog i Tyskland. I *Schleswig-Holstein* tales der for det meste en nordtysk variant af højtysk.

Sønderjysk tales af mange nord for grænsen. Sønderjysk er påvirket af naboskabet til tysk, men har også mange nordiske udtryk. Der findes flere regionale varianter.

Nedertysk (*Niederdeutsch*) eller plattysk (*Plattdeutsch*) tales i mange varianter i den nordlige halvdel af Tyskland.

Sydslesvigdansk tales af mange danske sydslesvigere. Sydslesvigdansk er resultatet af sprogkontakt med tysk og plattysk og den udbredte flersprogethed inden for det danske mindretal i Sydslesvig. Det indeholder blandt andet tyske citatgloser og låneoversættelser. En pedel kaldes for eksempel for en "husmester" (fra tysk: *Hausmeister*, plattysk: *Huusmeester*).

Ordet **sydslesvigsk** refererer både til sydslesvigdansk og til en blanding af dansk og tysk, for eksempel for tysk sprog i Sydslesvig, der er blandet med danske ord.

Nordslesvigtyisk bruges som talesprog inden for det tyske mindretal i Nordslesvig, især i dets institutioner. Det er påvirket af sønderjysk som mange nordslesvigere modersmål og tysk som deres andetsprog. Karakteristisk for nordslesvigtyisk er indflettede ord og direkte oversættelser samt grammatiske træk fra sønderjysk.

"**Petuh**" kendes især blandt ældre mennesker i *Flensburg* og er en uddøende blanding af tysk, plattysk, dansk og sønderjysk. "Petuh" fik navnet efter "petuh-tanter", som havde årskort (*partout*-kort) på de afgiftsfrie skibsrunder på Flensborg Fjord i anden halvdel af 1900-tallet.

Opgaver:

- Gennemfør et rundspørge i klassen: Hvilke sprog taler I?
- Forbered et spørgeskema om sprogene i det dansk-tyske grænseland og gennemfør et rundspørge blandt mennesker, der hører til ældre generationer, altså for eksempel jeres forældre, bedsteforældre og oldeforældre. Spørg dem, hvilke af sprogene de kender, forstår og taler.
- Find informationer om danske og tyske elementer i sydslesvigdansk og "petuh" på internettet.

Danmark er for mig ...

Nina: *Hvad forbinder I med Danmark?*

Laura: Sommerhuse.

Nina, Alina, Vivien: *Ja!*

Nantke: Strand.

Lara: Hygge.

5

Nantke, Laura: Ja!

Alina: *Det har vi også tænkt på!*

Nina: *Har I venner og familie i Danmark? Hvor mange gange om året er I i Danmark?*

Nantke: Jeg har ingen familie i Danmark. Jeg har nogle venner, men normalt tager jeg ikke til Danmark særlig ofte. Lige for tiden er Laura og jeg del af et projekt, der hedder "elevambassadør" og derfor var jeg i Danmark ret tit de seneste par uger. Sådan fire til fem gange faktisk. Men normalt tager jeg ikke til Danmark så ofte.

10

Laura: Jeg var nu også et par gange i Danmark på grund af projektet, men ellers er jeg der om sommeren, på Rømø for eksempel. Om vinteren havde vi også mange gange et sommerhus i Danmark. Jeg har ingen familie i Danmark, men nogle venner.

15

Lara: Da halvdelen af min familie bor i Danmark, er jeg ret ofte i Danmark. Jeg har også venner i Danmark. Vi er der måske hver anden måned.

20

Vivien: *Hvilke danske skikke og traditioner har I i jeres familie?*

Laura: Jeg tror ingen. Men vi spiser æbleskiver.

Nantke: Vi spiser risengrød.

Lara: Vi holder dansk jul. For eksempel får vi i min familie en adventsgave hver weekend i december. Mine mindre søskende fortæller vi, at der kommer nisser om natten og hvis man ikke giver dem mad, bliver de sure.

25

Nantke: Ja, det har vi altid gjort, da jeg var lidt yngre. Da gemte vi risengrød oppe på loftet og næste dag var der så noget slik, som nisserne havde efterladt der.

Laura: I børnehaven havde vi også en nisse. Den fik vi skiftevis med hjem for en uge. Da jeg havde den, fik den altid risengrød om aftenen.

30

Tine: Jeg tænkte på fødselsdagssange. Sidst var vi i festsalen og gæsterne fra Danmark spurgte, om I kunne tyske fødselsdagssange og det kunne I så ikke.

35 **Vivien:** *Hvad er typisk dansk og typisk tysk for dig?*

Laura: Typisk dansk er at danse omkring juletræet i hvert fald! Det er det mest danske jeg kan tænke på.

Lara: Ja, og så at spise risalamande - og mandelgave.

Laura: Åh ja! Og æbleskiver!

40 **Nantke:** Og julesange! Danske julesange! Jeg kender ingen tyske julesange!

Laura: Ikke? Rolf Zuckowski! Det er min barndom!

Nantke: For mig er det typisk dansk, at danskere er lidt mere patriotiske. De er stolte af at være danskere. Tyskland har den historie. Der er derfor en stor forskel. Hvis man som tysker siger at man er stolt af at være tysker, bliver man betegnet som *Nazi*. Men hos danskerne er det ikke det samme.

45 **Lara:** Ja, det er dansk, at vi siger "du" til vores lærere og vi kalder dem

ved deres fornavn. Vi kan nærmest aldrig huske vores læreres efternavn, fordi vi ikke bruger dem.

Nantke: Og det er typisk tysk, at man er meget høflig.

50 **Lara:** Og at man lige præcis kommer til den tid, der var aftalt.

Nina: *Det tænkte vi også på.*

Nantke: Så har jeg et spørgsmål til jer: Bruger I lærerens fornavn, når I snakker med jeres dansklærer?

55 **Nina:** *Det kommer an på vores lærere. Hos nogle bruger vi fornavnet, hos andre efternavnet. Men selvfølgelig kun i danskundervisningen.*

Infoboks 4

Elevambassadører

Elevambassadørprojektet gennemføres i samarbejde mellem Dansk Skoleforening for Sydslesvig og Grænseforeningen. Projektet begyndte i 2006 i et samarbejde mellem Grænseforeningen og Duborg-Skolen i *Flensburg*. Idéen opstod i forbindelse med fejringen af København-Bonn-Erklæringernes 50-års jubilæum i 2005. I 2010 blev projektet udvidet til også at omfatte A. P. Møller Skolen i *Schleswig* og fra 2011 det tyske mindretals *Deutsches Gymnasium* i Aabenraa. Siden 2011 har projektet været støttet af Folketingets Sydslesvigudvalg.

Elever fra 11.-13. årgang, der har meldt sig til projektet, får en grundig orientering om regionens historie og om mindretallets institutioner. Som elevambassadører besøger de så gymnasieklasser (1.-3.g) og de ældste klasser i danske grundskoler (der går fra 0.-9./10. klasse) i Danmark, hvor de fremlægger deres egne, vidt forskellige identitetsskabende historier om at vokse op i et mindretal. De går i ung-til-ung dialog om emner som identitet, sprog, grænser, fordomme, kulturmøde og mindretal. Elevambassadørerne tilbyder også oplæg og rundvisning på de tre mindretalsgymnasier i grænselandet.

5

10

15

Opgaver:

- Find informationer om Grænseforeningen og Folketingets Sydslesvig udvalg.
- Dansk-tysk historie: Find informationer om København-Bonn-Erklæringerne.
- Diskutér i klassen: Hvad betyder det at leve med en "bindestregsidentitet" eller en "både-og-tilværelse" i to sammensmeltede verdener mellem tysk og dansk i det danske mindretal?

Danske og tyske skoler

Alina: *Kan I sige, hvor mange i jeres klasse har dansk familie og/eller dansk baggrund? Eller er I alle dansksindede?*

Lara: De fleste har tysk baggrund. Måske har de en dansk mormor. Men det er ikke mange.

5 **Nantke:** Der er nogle, der har sydslesvigsk baggrund. Det går tilbage i flere generationer. Et par har en dansk forælder og en tysk.

Laura: Vi har også elever med frisisk baggrund.

Vivien: *Hvad tænker I om tyske skoler?*

10 **Lara:** Jeg var på et tysk gymnasie i fem år. Jeg kender forskellene mellem danske og tyske skoler. Jeg synes, at det er mere afslappende på en dansk skole.

Laura: Jeg var også på en tysk skole de første fire skoleår. Så kom jeg på en dansk skole. Jeg skulle lære mange fagbegreber helt nyt.

15 **Nantke:** Jeg har aldrig været på en tysk skole, men jeg kan forestille mig, at det danske system er meget mere afslappet. Og især det der med G8 og G9. Det lyder skræmmende!

Laura: Men også at man allerede i fjerde klasse skal vide, om man nu vil gå videre på gymnasiet eller ikke Det er svært!

Lara: Ja, det er alt for tidligt!

20 **Nantke:** Ja, vi skal ikke vælge så tidligt.

Lara: Egentlig vælger vi jo ikke. Hvis man er dårlig i skolen, så siger lærerne eller forældrene, at man skal skrive *ESA* eller *MSA*.

Laura: Vi havde udvidede kurser og grundkurser.

Nina: *Snakker I kun dansk her på skolen?*

25 **Alle:** Nej, vi snakker meget tysk. Selvom lærerne gerne vil have, at vi snakker dansk.

Tine: Jeg har dem jo i dansk. Der skal jeg nogle gange gå ind i klasseværelset og sige, at nu skal det være på dansk. Det kan også være svært, at forberede et foredrag på tysk, som man så skal holde på dansk.

30 **Laura:** Det er egentlig bare pæredanskerne, der taler dansk med os. Men så taler vi tysk.

Alina: *Hvad synes I så om, at vi lærer dansk på en tysk skole?*

Olaf: Jeg synes, det er rigtig sejt! Det skal vi have flere af!

Alina: *Jeg synes også, at det er vigtigt, fordi vi bor i nærheden af grænsen og jeg tror, at det er meget praktisk, at vi kan snakke dansk her.* 35

Nantke: Jeg synes, det er virkelig interessant. Jeg vidste det også godt. Min bror var på dansk skole indtil fjerde klasse, men han havde problemer med sproget og med lærerne, så han skiftede over på en tysk skole og han havde også dansk. Han skrev også studentereksamen i dansk. Jeg kan også forstå, at I lærer dansk på de offentlige skoler. Vi bor jo tæt på grænsen. Men alligevel er det sådan lidt ... ikke unødvendigt... men dansk er jo et sprog, som ikke så mange mennesker taler. Der er fem millioner danskere. Jeg kan godt forstå, at man i skoler her i nærheden af Danmark lærer dansk, men hvis det er en skole i Sydtyskland ... Men hvorfor har I så valgt dansk? 45

Nina: *Fordi jeg har familie i Danmark. Jeg har store kusiner, der er danske. Og så har jeg familie på Færøerne. Så kan jeg snakke med dem.*

Vivien: *Jeg valgte dansk, fordi jeg synes, at det er praktisk, fordi vi bor i grænselandet og ved grænsen. Det er bare praktisk, hvis man kan snakke dansk.* 50

Alina: *Det synes jeg også. Og der er også mange danskere, der er her i Flensborg.*

Nantke: Vil I så også blive boende her?

Alina: *Ja! Jeg kan godt lide det her.*

Nina: *Jeg vil gå til en stor by. Men jeg tror, det skal være i Tyskland. Dansk er en god mulighed for mig at snakke med min familie. Måske vil jeg arbejde der, fordi man får flere penge.* 55

Nantke: Men man skal også betale mere i skat.

Nina: *Man skulle bo i Tyskland og arbejde i Danmark!*

Tine: I går i 11. årgang nu. Så har I dansk to år mere? 60

Nina: *Ja, korrekt. Og vi har dansk to gange om ugen, en dobbelt- og en enkelttime. Næste år bliver det så fire timer.*

Nantke: Og I har haft dansk i fire år?

Nina: *Ja. Og vi kan også skrive studentereksamen i dansk.*

65 **Nina:** *Hvilke forskelle og ligheder er der mellem en dansk skole i Sydslesvig og en tysk skole?*

Olaf: *Ja, gute Frage, nächste Frage.* Skoleforeningens hovedopgave er at drive dansk pædagogisk virksomhed for mindretallet. Samtidig med at vi skal forberede eleverne på at kunne leve og arbejde også her
70 i Tyskland. Og det betyder, at vores afgangsbeviser skal være statslig anerkendte, altså vores *ESA, MSA* og *Abiturzeugnisse* skal være ligesom fra de offentlige skoler. Så vi arbejder i de slesvig-holstenske rammer. Så på den måde er vores struktur fuldstændig som på de offentlige skoler og ikke som i Danmark. Men vi har jo prøvet på at udnytte de rammer, der
75 er, for at give skolerne så meget dansk struktur som muligt. Fordi vi har så mange små landsbyskoler, har vi sagt, at vores grundskole skal gå til og med sjette klassetrin, efter mottoet, den daværende regering havde: "*Kurze Beine, kurze Wege.*" Så de små børn skulle ikke have så langt til skolen og transporten blev først rigtig relevant, da de kom i syvende klasse. 80 Det gjorde vi dengang ved at sige, at mellemtrinnet, *Orientierungsstufe*, ligger ved grundskolen, så vi rent faktisk har en grundskole på seks og ikke på fire år, som i det tyske system. Og så var vi blandt de første, der sådan rigtig fik fællesskolen til at være vores system. Og vi har heller ikke mulighed for at vælge gymnasiet efter fjerde eller sjette klasse. Vi har kun
85 *Grundschule* og *Gemeinschaftsschule* og så to *Gemeinschaftsschulen mit Oberstufe*. Duborg og A. P. Møller Skolen er anerkendt som *Oberstufe* for alle vores andre fællesskoler. I alt har vi ni fællesskoler, fire ligger her i Flensborg, Jens Jessen Skolen ovre på jeres side af fjorden, Duborg-Skolen, Gustav Johannsen Skolen og Cornelius Hansen Skolen. Så i
90 Slesvig A. P. Møller Skolen. Sønderbrarup, Egernførde, Husum og Læk. Det er skoler, som kører op til tiende årgang, hvor man kan tage *ESA* eller *MSA*. Og så kan man fortsætte enten i Slesvig eller Flensborg. I vores selvforståelse ser vi os som den offentlige skole for mindretallet. Vi er ikke noget alternativ, vi er ikke *Waldorfler* eller sådan noget. Så
95 hele vores struktur er som hos de offentlige skoler, I kender. Men der er selvfølgelig lærere, som overvejende har taget deres uddannelse i Danmark. Og det kan godt være, at der er forskelle i menneskesyn og pædagogisk syn og måden at være på, det ved jeg ikke. Mit kendskab er, at tyske skoler er meget fremskridtsvenlige og at der drives progressiv

pædagogik. Jeg kan ikke sige noget om, hvordan eleverne oplever det. 100
 Jeg ved godt, at vores elever, når de fortæller om møder med elever fra
 den offentlige skole, siger, at det hos os alt sammen er meget friere og
 at vi siger "du" til hinanden og sådan noget. Og ja, okay, det er en anden
 måde at omgås hinanden på, men det kan ikke være det eneste, der kan
 være afgørende for kvaliteten og om man har det godt. Så vi ser os ikke 105
 som konkurrenter til den offentlige skole, vi er glade for, at vi har den
 offentlige skole og vi er rigtig glade for, at man også kan lære dansk i
 den offentlige skole. Altså man skal ikke komme til os, fordi man vil lære
 dansk eller vil have tosproget undervisning eller sådan noget. Men man
 skal komme til os, fordi man er medlem i mindretallet. Og hvis ikke man 110
 er medlem i mindretallet, så skal man tage den offentlige skole eller hvad
 det ellers er, man gerne vil. Men så er det godt, at man lærer dansk, fordi
 det er et sprog her i regionen. Det er ikke kun en mindretalsregion her,
 men det er også nabolandet. Så derfor synes jeg, det er fornuftigt. Og hvis
 man kan dansk, har man også gode muligheder i Danmark, når man kan 115
 tysk, som I jo kan.

Alina: *Du sagde, at man skal være medlem i det danske mindretal.
 Hvad betyder det?*

Olaf: Du bliver medlem af Skoleforeningen. Du kan kun få dit barn taget
 op hos os i en daginstitution, når du er medlem af Skoleforeningen. I det du 120
 tilmelder dit barn, skriver du under på, at du er medlem af Skoleforeningen.
 Og når du er medlem af Skoleforeningen, er du automatisk medlem af
 mindretallet, så er du en del af det danske mindretal.

Vivien: *Du sagde, at de offentlige og de private skoler ikke er
 konkurrenter. Skal I gøre reklame for, at der er nok folk, der sender 125
 deres børn på danske skoler?*

Olaf: Nej. Det er måske nogle der synes, at vi skal. Nogle, der bor ude
 på landet i nærheden af en lille skole. Hvis eksistensen er afhængig af, at
 der kommer flere elever, så kan man godt fristes til at gøre reklame. Men
 nej, vi er skolen for mindretallet. Og hvis der ikke er nogen, så er der ikke 130
 nogen. Vi er her, så længe der er nogen, der vil os. Det er Skoleforeningens
 holdning.

Vivien: *Hvor mange timer har eleverne dansk i skolen og hvor mange timer har de tysk?*

135 **Olaf:** I grundskolen har de i de første klasser rigtig mange timer dansk, helt op til ni timer om ugen, mener jeg. I første til tredje klasse. Men så går det hurtigt ned. I første klasse har de ikke så mange tysktimer, men det er jo så også, fordi tysk for mange familier er hjemmesproget. Når de så kommer højere op i grundskolen og så efterfølgende er der lige mange
140 timer til begge fag. Og alle andre fag undervises så selvfølgelig også på dansk. Tit er det sådan, at kun en af forældrene kan dansk og det betyder så, at forældrene for det meste snakker tysk med hinanden og det bliver så familiens sprog.

Tit er det i familierne sådan, at det som regel er moren, der bestemmer
145 kursen, altså i hvilken børnehave og i hvilken skole barnet skal. Her hos os er det som regel den, der selv har gået i dansk skole, også hvis det er faren, der siger: "Mit barn skal i den danske skole. Der havde jeg det godt. Det skal mine børn også have." Men de taler så tysk derhjemme. Og det er selvfølgelig en udfordring, når et barn kommer i skole og så kun har
150 gået tre år i børnehave forinden, hvor det har mødt dansk. Nu har vi jo så også vuggestuer, så de kan have fem år i børnehave, inden de kommer i skole. Men det er alligevel en udfordring, når de kommer i skole og skal lære alt på dansk. Derfor skal de have så mange dansktimer i starten.

Nina: *Bliver der undervist efter danske eller tyske krav?*

155 **Olaf:** Fordi vi er det, der hedder *eine staatlich anerkannte Ersatzschule*, skal vi opfylde de krav, der står i *Fachanforderungen*. Men vi er jo også et dansk skolevæsen, som forbereder eleverne til også at kunne arbejde og læse i Danmark. Så derfor skal vi også opfylde de danske krav. Så derfor er vores læreplaner en blanding af kravene. Men der er sket det,
160 at danske og slesvig-holstenske krav, *Fachanforderungen*, er kommet tættere på hinanden.

Alina: *Hvilke fordele og ulemper ser du ved at gå på en dansk skole som tysker?*

Olaf: Jeg er lige ved at tro, at det næsten ikke er muligt at svare på
165 dette spørgsmål. Hvis vi ser det ideelt, så kan man kun komme til os,

når man er i mindretallet. Det er den ideelle grundforudsætning. Og så ved jeg jo godt, at der er nogle, der siger: "Vi er ikke danskere. Vi er ikke medlem af mindretallet. Vi synes bare, det er godt, at vores børn går på en dansk skole." Men det kan ikke lade sig gøre. Sådan et barn bliver dansk påvirket så meget fra børnehaven og så gennem hele skoleforløbet. Så jeg tror ikke, det kan lade sig gøre at være hos os som "ren tysker". Altså *"irgendwas bleibt immer hängen"*. Man bliver dansk. Jeg har tit samtaler med forældre, som overvejer, om de skal have deres børn til os. Og så skal de jo skrive under på, at de vil være medlem af det danske mindretal og at de forpligter sig på at lære dansk ... *"und und und ... großes Indianerehrenwort"*. Og det kan de jo gøre, men hvis ikke de mener det, så gør de ikke deres børn en tjeneste. De kan ikke hjælpe og understøtte deres børn. De skal konvertere helt og holdent. Og hvis ikke de gør det, så skal de ikke undre sig over, hvis de ikke kan snakke med deres børnebørn. Jeg siger til dem: "Jeres børn tager til Danmark, hvor de tager en uddannelse og bliver boende der og så får de en dansk partner og børn i Danmark, hvor de ikke lærer tysk." Og så stopper *Mutti* og *Vati*. 170 175 180

Alina: *Så du mener, at børn ikke skal gå på dansk skole, hvis deres forældre ikke er danske og ikke kan snakke dansk?*

Olaf: Jeg synes det er synd for børnene og synd for forældrene. 185

Alina: *Det synes jeg også. Det er for svært for børnene, hvis deres forældre ikke kan hjælpe dem.*

Olaf: Og derfor synes jeg, det er meget bedre, at man kan lære dansk hos jer.

Nina: *Ja, fordi vi kan snakke lidt dansk og vi skal ikke snakke dansk med vores forældre.* 190

Olaf: Jeg synes, I taler fint dansk! Stort compliment til jer! Det er flot! Men du spurgte om fordelene og ulemperne. Jeg tror, hvis man er sådan en [person, der blev beskrevet før], så får barnet et identitetsproblem, der går længere end de identitetsproblemer, man ellers har i puberteten. Alle kommer jo ud for et eller andet "hvem er jeg?" og *"wegen Umbau geschlossen"* i puberteten. Men når forældrene ikke går med på det, bliver det en stor belastning for det unge menneske. Det tror jeg. Det er også en ulempe, at man ikke kan følge med i skolen. Jeg har haft elever på 195

200 Duborg-Skolen, som ikke var dygtige nok til sproget. Når jeg fik deres
klausurer, kunne jeg se, at de egentlig ville sige det rigtige, men der står
noget forkert, fordi de ikke kan udtrykke det sprogligt korrekt. Så det nytter
jo ikke noget, at jeg tolker, at det er til 10 point, når der egentlig står noget,
205 der er til 7 point. Jeg må jo tage det, der står. Men hvis han havde kunnet
sproget bedre, kunne han have fået en anden karakter. Det er en helt
klar ulempe. Og det skyldes også igen, at der ikke har været opbakning i
hjemmet. At forældrene ikke har lært sproget.

En anden ulempe ved at gå hos os er jo, at skolevejen er meget lang
jo højere man kommer op. Altså grundskoler er der jo rundt omkring,
210 men så er der kun ni fællesskoler i hele området, fra grænsen ned til
Ejderen. Mellem Læk og Husum er der 40 kilometer. Og det dækker hele
vestkysten. Hvis man så vil tage studentereksamen, så skal man, hvis
man bor i Nibøl eller Bredsted, køre enten til Flensborg eller til Slesvig.
Det er da også en ulempe. Det udsætter man sine børn for, når man
215 sætter dem i vores skoler, og det må man overveje, om det er det, man
vil for sit barn. Jeg siger altid, at man må være "*Überzeugungstäter*". Når
man elsker sit barn, og det går jeg ud fra, forældre gør, så ved de, at det
er vejen. Så de må mene noget med den. Der er mange ulemper ved at
være i mindretallet. Men også fordele. Vi kan to sprog og vi er hjemme i
220 begge kulturer.

Infoboks 5

Tyske skoler med dansk i *Schleswig-Holstein*

Schleswig-Holstein er det eneste forbundsland i Tyskland, hvor man kan lære dansk i skolen.

Der findes omkring 60 offentlige tyske skoler med faget dansk. Godt to tredjedele af skolerne ligger i landsdelen *Schleswig*, knap en tredjedel af dem i *Holstein*. Dansk er et fag på lige fod med andre fremmedsprog.

Fordi dansk er et nabosprog i *Schleswig-Holstein*, er der mange muligheder for sprogkontakter og dansk-tysk elevudveksling.

Nogle *Grundschulen* (1.-4. klasse), især tæt ved grænsen, har dansk i et eller flere år, hvor eleverne for det meste leger, synger og arbejder kreativt på og med nabosproget.

De fleste tyske skoler med faget dansk er *Gemeinschaftsschulen*, hvor eleverne har dansk fra 7. til 10. klasse.

Der er også nogle *Gymnasien*, der allerede har dansk i *Mittelstufe*. Og både på *Gemeinschaftsschulen mit Oberstufe* og på *Gymnasien* med dansk kan elever fortsætte og/eller begynde med sproget i *Oberstufe*.

Elever kan også fortsætte eller begynde med dansk på nogle *Berufliche Gymnasien* på tyske erhvervsskoler i *Schleswig-Holstein*. Der er også enkelte erhvervsuddannelser med dansk.

Efter 11.-13. årgang med dansk er der mulighed for at tage *Abitur* i faget dansk på alle skoleformer med *Oberstufe*.

Opgaver:

- Angiv og diskutér begrundelser for at vælge dansk på en tysk skole i *Schleswig-Holstein*.
- I hvor mange år har I dansk på jeres skole? Hvor mange ugentlige timer har I?
- Spørg i klassen: Kender I elever på forskellige tyske skoler med dansk? Hvor ligger den nærmeste tyske skole med dansk?
- Under titlen "Ud med sproget – parlør – *Heraus mit der Sprache – Sprechlotse*" har Region Sønderjylland-Schleswig udgivet et hæfte med sproglige øvelser, der kan bruges ved dansk-tyske elevmøder, hvor begge parter lærer deres nabosprog dansk eller tysk. Find øvelserne på internettet (kulturakademi.dk) og se, hvordan man kan forberede sig til og gennemføre et dansk-tysk elevmøde.
- Se på Dansk Skoleforening for Sydslesvigs hjemmeside, vælg en skole og prøv at finde ud af, hvor mange klassetrin/årgange skolen har. Kig på forskellige skolers hjemmesider og find ud af, hvordan skolerne er opbygget.
- Find ud af, hvordan en dansk skolegang i Sydslesvig kan se ud for en elev, der for eksempel bor et sted i *Nordfriesland*.

At være medlem i det danske mindretal

Alina: *Hvilke fordele og ulemper ser du ved at være medlem i det danske mindretal?*

Laura: Der er mange fordele. For eksempel gælder vores studentereksamen i både Danmark og Tyskland og vi har mulighed at få *Bafög* og SU, altså ikke samtidigt. 5

Nantke: Ja, det er jo lidt vanskeligt at få *Bafög*. Men det er nemt for os at få SU, hvis vi læser i Danmark.

Laura: Min bror læser i Danmark, i Århus. Og sammen med *Kindergeld* kan han godt leve der.

Nina: *Og han skal ikke arbejde?* 10

Laura: Nej, kun hvis han vil have noget ekstra.

Olaf: For mig er det ikke et spørgsmål om fordele og ulemper. Sådan er jeg født og opvokset. Selvfølgelig tænker jeg også, at jeg i grunden meget oftere skal tage stilling til det end du [som medlem af flertalsbefolkningen] for eksempel skal. Altså "Er jeg dansk eller tysk?". I er tyskere og færdig. I 15
tænker ikke over, som mange af vores elever, om I er danske eller tyske. Men det er jo også spændende. Jeg er medlem i det danske mindretal. Da jeg var barn, har vi også været oppe at slås. Danskere mod tyskere. Og dagen efter har vi så spillet fodbold sammen.

Vivien: *Olaf, føler du dig accepteret i Tyskland?* 20

Olaf: Ja!

Alina: *Føler du dig dansk og hvad betyder det for dig at være sydslesviger?*

Laura: Jeg føler mig lidt dansk, fordi jeg er vokset op i det danske mindretal, men hvis man spørger mig, så siger jeg, at jer er tysker. 25

Nantke: Jeg er ikke en person, der går op i nationalitet. Men hvis der er nogen, der spørger, hvor jeg kommer fra, så siger jeg, at jeg kommer fra Tyskland. Og så siger jeg også altid, at jeg kommer fra en by i nærheden af den danske grænse og at jeg er en del af det danske mindretal. Men jeg siger ikke, at jeg er tysker eller dansker. Selvom jeg har tysk 30
statsborgerskab. Og hvis en person ville spørge mig, om jeg er tysker,

ville jeg sige ja. Men det er en del af mig, at jeg har lidt af den danske kultur i mig, fordi jeg er opvokset på den måde.

Lara: Jeg har det på samme måde. Jeg er også meget stolt af at kunne sige, at vi går på en dansk skole og at vi kan snakke begge sprog på højt niveau.

Infoboks 6

Det danske mindretal i Sydslesvig

Det danske mindretal i Sydslesvig eller danske sydslesvigere er betegnelser for de danske eller dansksindede i Sydslesvig, der bor syd for den dansk-tyske grænse i landsdelen *Schleswig*. I begyndelsen af det 21. århundrede omfatter det danske mindretal cirka 50.000 mennesker med dansk identitet i denne nordligste del af Tyskland. De fleste af dem har tysk pas og er derved tyske statsborgere. Med dansk eller andet udenlandsk statsborgerskab har man status som indbygger i Tyskland, når man bor her. Sammenlagt udgør flertals- og mindretalsbefolkningen ca. 450.000 mennesker, der lever i landsdelen *Schleswig*.

Det at være dansksindet er en beslutning, som den enkelte borger kan tage. Bekendelsen til et nationalt mindretal er fri og må ikke efterprøves af myndighederne, men fritager den enkelte ikke fra de almindelige statsborgerlige forpligtelser.

I nytårstalen sender Danmarks monark hvert år på årets sidste dag en nytårshilsen til alle danskere via medierne. Dronning Margrethe har siden 1970'erne i mange år haft for vane at sende en hilsen til det danske mindretal i Sydslesvig.

Opgaver:

- Find aktuelle informationer på tysk om det danske mindretals politiske situation syd for grænsen (*Minderheiten in Schleswig-Holstein – Minderheitenpolitik*).
- Find ud af, om følgende digitale materialer stadigvæk er tilgængelige på internettet, vælg et site og find et emne, du er særlig interesseret i. Beskriv materialet i klassen. Sammenlign alle sites og find eventuelt flere.
 1. Dansk Skoleforening for Sydslesvig og UC SYD (University College Syd) har udgivet informationsmateriale om det danske mindretal i Sydslesvig (danskmindretal.dk), der er beregnet til elever fra 7. til 9. klasse, som lever i Danmark.
 2. Grænseforeningen har udgivet undervisningsmateriale med titlen "I et grænse-land" (ietgraenseland.dk). Her kan man relatere sig til historiske og politiske begivenheder i grænselandet og reflektere over identitet og opfattelse af danskhed.
 3. Region Sønderjylland-Schleswig har sammen med Grænseforeningen udarbejdet et undervisningssite om de dansk-tyske relationer fra 1920 til 2020 med titlen "*Im Grenzgebiet*" (imgrenzgebiet.de).
 4. "Det virtuelle museum" (vimu.info) blev udviklet af SDU (Syddansk Universitet), *EUF (Europa-Universität Flensburg)* og *Fachhochschule Kiel* og giver indblik i den dansk-tyske grænseregions historie fra Hamborg til Odense fra 1830 til 2016 inden for 6 områder: grænser, politik, samfund, kultur, erhverv og havet.
- Find den sidste nytårstale fra det danske kongehus på internettet og se, om det danske mindretal blev nævnt.

Medier og organisationer

Alina: *Bruger I danske medier? For eksempel fjernsyn, radio, bøger, internettet ...*

Laura: Bare bøger. Men ikke så mange. Men nogle er rigtig gode. Hvis de ikke findes på tysk, læser jeg dem gerne, for eksempel elskede jeg

5 "Djævlens lærling".

Nantke: Man skal jo ikke betale noget for lånerkortet i centralbiblioteket, så derfor låner jeg alt der. På tyske biblioteker skal man jo betale. Så jeg bruger mange danske medier. Det er lidt mærkeligt, at vi derhjemme kun

10 lytter til dansk radio, selvom mine forældre ikke kan forstå det.

Lara: Vi kigger meget fjernsyn på dansk, for eksempel nyheder og sådan noget. Og julekalenderen.

Nantke, Laura: Åh ja! Julekalenderen!

Alina: *Olaf, bruger du danske eller tyske medier?*

Olaf: Begge dele. Jeg bruger også engelske. Jeg kan sommetider have

15 det, at jeg ikke kan huske, om jeg har læst noget i en tysk eller i en dansk avis. Altså jeg har nyheden, men jeg kan ikke huske, om det var en tysk, dansk eller for den sags skyld engelsk avis. Der er forskel på medierne. Der er mange fantastisk gode nyhedsudsendelser og magasiner og sådan noget i Tyskland, som man ikke har tilsvarende i Danmark, men

20 det hænger også sammen med at der er 80 millioner mod fem millioner tyskere henholdsvis danskere. Der er et større marked. Og hvis du ser på mine apps, så kan du se Politiken og Berlingske Tidende og *Süddeutsche Zeitung* og *Spiegel*.

Nu vil jeg gerne stille et spørgsmål: Hvad gør I ud over at lære dansk i

25 skolen? Bruger I også danske medier?

Alina: *Nej, jeg snakker kun dansk i undervisningen og jeg snakker ikke dansk i min fritid.*

Nina: *Jeg snakker lidt dansk med min farmor.*

Vivien: *Jeg snakker kun dansk i skolen, ikke i min fritid.*

30 **Olaf:** Det er jo fantastisk, hvor dygtige I så er!

Men der findes jo masser af ungdomsmedier, som man kan streame. Man kan jo streame fantastiske film.

Nina: *Men det er også lidt svært med dansk. Med engelsk har man så mange muligheder og med dansk er det svært, fordi der ikke er så mange muligheder, fordi Danmark er så lille.* 35

Alina: *Det er også svært at forstå det. Jeg ville ikke se en film, fordi jeg ikke ville forstå den. De snakker så hurtigt og meget forsvinder.*

Olaf: Det er jo det. Måske skulle I prøve på at streame noget, der hedder "Ultrantyt". Det er fra Danmarks Radio. I kan finde det på Danmarks Radio. Min bonusdatter er begejstret for det. Hun er tolv år nu, hun bliver tretten. 40
Ultrantyt er nyhedsudsendelser for børn og unge. Der får man nyheder, som man kender i forvejen på et tilgængeligt sprog.

Alina: *Tak for tippet!*

Vivien: *Går I på dansk bibliotek?*

Nantke: Ja. 45

Laura: Vi var der lige i dag.

Lara: Ja, jeg arbejder der nogle gange, for eksempel hvis vi har gruppearbejde. Hvis vi ikke vil arbejde på skolen, må vi gå derhen og arbejde der.

Nantke: Ja, eller hvis jeg skal vente i byen. Jeg bor i en landsby og der 50
kører ikke så mange busser. Så venter jeg altid i Centralbiblioteket. Og jeg synes også, det er rigtig hyggeligt der. Man har internet og sofaer, man kan bare slappe lidt af.

Nina: *Læser I danske og tyske aviser?*

Nantke: Ja, både og. Vi får Flensborg Avis hver uge og den læser jeg. 55

Lara: Nogle gange. Vi har aviser derhjemme, men jeg læser dem ikke så ofte.

Alina: *Er alle fra det danske mindretal medlem i organisationer inden for det danske mindretal? Og i hvilke?*

Nantke: Nej, ikke alle. Rigtig mange er medlem, men ikke alle. 60

Alina: *Er I?*

Tine: Hvis man melder sit barn ind i dansk børnehave, får man en stak, hvor der også er indmeldelsespapir til SSW, SSF og gratis abonnement på Flensborg Avis i fire uger. Men det er noget frivilligt og det er heller

65 ikke noget, der bliver tjekket efterfølgende. Der er store forskelle. Nogle forældre kommer med ren tysk baggrund, men de engagerer sig rigtig meget i mindretallet. Der er meget forskellige grader af engagement. Det er frivilligt. Alle er velkomne.

Nantke: Min far er medlem i SSF [Sydslesvigsk Forening], min søster i SDU
70 [Sydslesvigs Danske Ungdomsforeninger], en ungdomsforening, det er en kulturforening, der organiserer mange ting.

Nina: *Hvis I for eksempel spiller håndbold. Ville I gå i en tysk eller dansk klub? For eksempel Stjernen [idrætsforening under SDU]?*

Lara: Jeg var medlem i Stjernen. Men jeg er der ikke længere.

75 **Laura:** Jeg var i en tysk håndboldklub. Jeg var ikke så god til boldspil. De andre kendte hinanden. De talte altid om skolen og havde emner, som de snakkede om, og jeg stod bare ved siden af dem og havde ingen anelse om, hvad de talte om.

Nantke: Jeg var medlem i en tysk sportsklub, hvor jeg også var med i
80 *Jugendausschuss*. Men det er bare fordi jeg bor i en landsby og det var det nærmeste.

Laura: Jeg er også medlem i en tysk klub, *DLRG [Deutsche Lebensrettungs-Gesellschaft]*.

Lara: Men jeg synes egentlig, at det er lige meget. Der kommer også
85 mange tyskere ind i en dansk klub uden at de kan snakke dansk, men bare fordi det er i nærheden. Så det er egentlig lige meget.

Infoboks 7

Nyheder fra Sydslesvig

Flensborg Avis er en dansksproget avis med tysksprogede dele, der udgives i Sydslesvig. Målgruppen er det danske mindretal syd for grænsen, men også borgere i Danmark med interesse for grænselandet og Tyskland.

"Fla.de" er Flensborg Avis' nyhedsportal, som fokuserer især på nyheder og historier fra Sydslesvig og fra Tyskland.

5

Opgaver:

- Prøv at finde Dansk Skoleforening for Sydslesvigs aktuelle velkomstinformationer på internettet, der også indeholder oplysninger om danske foreninger og organisationer i Sydslesvig. Se også "sydslesvig.de". Lav en liste over det danske mindretals foreninger og organisationer i Sydslesvig. Vælg en forening eller en organisation, som du kigger nærmere på, og fremstil den i klassen.
- Prøv at finde "Ultrant" eller andre danske nyheder for børn og unge eller find Flenborg Avis' TV-klip på internettet. Undersøg, om der er et indslag, som du synes er interessant for klassen.

Farvel og tak

Vivien: *Tusind tak, fordi vi måtte komme, og for de mange informationer, som vi har fået. Dem skal vi fortælle om i klassen.*

Nantke, Laura, Lara, Tine: Selv tak.

Olaf: Tak for jeres interesse. Jeg ønsker jer alt godt fremover! Tag til Danmark! Tag et år til Danmark!

Opgaver:

- Tag stilling: Hvad er dit eget forhold til det danske sprog, den dansk-tyske grænse, mindretals- og flertalsbefolkningen syd for grænsen og Danmark?
- Diskutér i klassen, hvordan I i fremtiden kunne forestille jer at bruge dansk syd for grænsen og i Danmark.

IQSH

Institut für Qualitätsentwicklung
an Schulen Schleswig-Holstein
Schreberweg 5
24119 Kronshagen
Tel.: 0431 5403-0
Fax: 0431 988-6230-200
https://twitter.com/_IQSH
info@iqsh.landsh.de
www.iqsh.schleswig-holstein.de